

TANTÁRGYI TEMATIKA
Irodalmi hermeneutika és irodalomelmélet szem.

Tárgyfelelős: Prof. Dr. Kappanyos András	
Javasolt félév: tavasz	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 3	
Tantárgyi egység feladata és célja: A szeminárium célja, hogy a Klasszikus szövegtudomány program hallgatói átfogó képet alkothassanak az irodalomelmélet számukra releváns területeiről, és olyan elemző eszközökhöz és szempontokhoz jussanak, amelyek segíthetik őket történeti, filológiai és értelmező munkájukban. A kurzus anyagát úgy állítottuk össze, hogy középpontjában az irodalom nyelvi természete, a kulturális hagyomány létmódja és a megértés folyamata álljon. Nem az irodalomelmélet tudománytörténeti áttekintése a cél, hanem a strukturalizmus és posztstrukturalizmus olyan belátásainak megismertetése és összekapcsolása, amelyekről nagy biztonsággal állítható, hogy kiállták az idő próbáját. Ezek a belátások más és más kontextusokban keletkeztek, így következtetések nem is mindig mutatnak egy irányba, de együttesen hasznos szerszámkészletet alkotnak és megnyitják az utat a további tájékozódáshoz.	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban: 1. Bevezetés: az irodalomelmélet helye 2. Irodalom és nyelv viszonya 3. Az irodalom mint artefaktum és mint normák rendszere 4. Régi és új strukturalizmus 5. Irodalom és szemiotika 6. Az irodalmi hermeneutika alapjai 7. Intertextualitás 8. Medialitás 9. Az új retorika 10. Beszéddaktus-elmélet 11. Nyelv és dekonstrukció 12. Diszkurzus-elemzés 13. Gender-elméletek 14. Összegzés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.): A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.	
Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): SZ A kód jelentése: A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgálható. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze. SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.	
Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:	

2. Irodalom és nyelv viszonya

Roman JAKOBSON, „Nyelvészet és poétika”, ford. munkaközösség, in Roman JAKOBSON, *Hang-jel-vers* 211–257 (Budapest: Gondolat, 1969)

3. Az irodalom mint artefaktum és mint normák rendszere

René WELLEK, „Az irodalmi műalkotás létezés módja”, in René WELLEK és Austin WARREN, *Az irodalom elmélete*, ford. SZILI József, 207–230 (Budapest: Gondolat, 1972)

4. Régi és új strukturalizmus

Roman JAKOBSON és Claude LÉVI-STRAUSS, „Baudelaire *Macskák* című versének elemzése”, ford. MIKLÓS Pál, *Helikon* 14, 1. sz. (1968): 61–76.

Michael RIFFATERRE, „Költői struktúrák leírása: Baudelaire *A macskák* című költeményének kétféle megközelítése”, ford. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, in *A modern irodalomtudomány kialakulása*, szerk. BÓKAY Antal és VILCSEK Béla 606–623 (Budapest: Osiris, 1998)

5. Irodalom és szemiotika

Roland BARTHES, „A strukturalista aktivitás”, ford. JÁVORI Jenő, in: *A modern irodalomtudomány kialakulása*, szerk. BÓKAY Antal és VILCSEK Béla 523–526 (Budapest: Osiris, 1998)

Paul DE MAN, „Szemiotológia és retorika” in: Paul DE MAN, *Az olvasás allegóriái*, ford. SAJÓ Tamás, 13–34 (Szeged: Ictus-JATE, 1999)

6. Az irodalmi hermeneutika alapjai

Hans-Georg GADAMER, „Szöveg és interpretáció”, ford. HÉVIZI Ottó, in *Szöveg és interpretáció*, szerk. BACSÓ Béla, 17–43 (Budapest: Cserépfalvi, 1991)

7. Intertextualitás

Mikhail BAHTYIN, „A szó a költészetben és a prózában”, ford. KÖNCZÖL Csaba, in Mikhail BAHTYIN, *A szó esztétikája* 173–216. (Budapest: Gondolat 1976)

Gerard GENETTE, „Transztextualitás”, *Helikon* 42, 1–2. sz. (1996): 82–90.

8. Medialitás

Hans-Georg GADAMER, „A nyelv médiuma és spekulatív struktúrája” in: Hans-Georg GADAMER, *Igazság és módszer*, ford. BONYHAI Gábor, 504–523 (Budapest: Osiris 2003)

9. Új retorika

Gérard GENETTE, „Leszűkült retorika”, ford. VÍGH Árpád, *Helikon* 23, 1. sz. (1977): 82–90.

VÍGH Árpád, „A Liège-i retorika”, *Helikon* 23, 1. sz. (1977): 140–149.

10. Beszédaktus-elmélet

Stanley FISH, „Bánjunk-e Searle-mentén Austin mondvacsinált dolgaival?”, ford. BEZECZKY Gábor, *Helikon* 29, 2. sz. (1983): 183–203.

11. Nyelv és dekonstrukció

Paul DE MAN, „Az önéletrajz mint arcrongálás”, ford. FOGARASI György, *Pompeji*, 1997/2–3., 93–107.

Jacques DERRIDA, *Grammatológia*, ford. MARSÓ Paula, 11–36 (Budapest: Typotex, 2014)

12. Diszkurzuselemzés

Michel FOUCAULT, „A diszkurzus rendje”, ford. TÖRÖK Gábor, *Holmi* 3, 7. sz. (1991): 868–889; ua. in Michel FOUCAULT, *A fantasztikus könyvtár*, 50–74 (Budapest: Pallas/Attraktor 1998).

13. Gender-elméletek

Judith BUTLER, *Problémás nem: feminizmus és az identitás felforgatása*, ford. BERÁN Eszter és VÁNDOR Judit, 39–89 (Budapest: Balassi 2007)

Alapvető szöveggyűjtemények:

BACSÓ Béla szerk., *Szöveg és interpretáció* (Budapest: Cserépfalvi, 1991)

BÓKAY Antal és VILCSEK Béla szerk., *A modern irodalomtudomány kialakulása* (Budapest: Osiris, 1998)

BÓKAY Antal, VILCSEK Béla, SZAMOSI Gertrud és SÁRI László szerk.: *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig* (Budapest: Osiris, 2002)

KISS Attila Atilla–KOVÁCS Sándor S. K.–ODORICS Ferenc szerk., *Testes könyv I–II* (Szeged: JATE–Ictus, 1996–1997)

THOMKA Beáta szerk., *Az irodalom elméletei I–V* (Pécs, Jelenkor, 1997)